

Na osnovu članova 19. i 21. Statuta Saveta za štampu i članova 15. i 16. Poslovnika o radu Komisije za žalbe, Komisija za žalbe Saveta za štampu u sastavu: Olivera Milošević, Tamara Skrozza, Dragan Đorđević, Vlado Mareš, Zlatko Čobović, Zorica Višnjić, Vida Petrović Škero, Jelena Petković, na sednici održanoj 31.3.2022 godine, **nije uspjela da usaglasi odluku** da li je tekstom „Raj u Vuka Vrčevića“, objavljenim 22. februara 2022. godine, dnevni list „Danas“ prekršio odredbe Kodeksa novinara Srbije. Za odluku da je Kodeks prekršen glasala su četiri člana Komisije, dok su četiri bila protiv, pa za odluku nije bilo potrebne većine od sedam glasova.

## OBRAZLOŽENJE

Žalbe na kolumnu Marka Vidojkovića podneli su odvojeno Udruženje građana Roma – produkcija Roma World i Inicijativa za ekonomska i socijalna prava A - 11. Predstavnicima obe organizacije ukazali su na to da je autor kolumne izveštao i omalovažio pripadnike romske zajednice, čime je prekršio odredbe Kodeksa novinara Srbije, koje se odnose na zabranu diskriminacije i obavezu novinara da poštuje privatnost, dostojanstvo i integritet osoba o kojima piše. Inicijativa A -11 je naglasila da je tekst uvredljiv, što predstavlja nastavak dugog niza slučajeva rasizma i diskriminacije prema Romima i doprinosi produbljivanju stereotipa o njima, jer je reč o inače najugroženijoj i najdiskriminisanijoj nacionalnoj manjini u Srbiji. Najproblematičniji je, po njihovoj oceni, deo teksta je: „da je režim sa Romima postigao istorijski dogovor“, odnosno da „Rome niko u Beogradu ne šikanira, bezbrižno prose po semaforima, duvaju lepak i šmrču heroin, u skladu sa običajima i tradicijom. Dozvoljeno im je da džepare po gradskom saobraćaju, sve može, samo ako određenog dana sedneš u beli kombi koji će te odvesti na glasačko mesto i tamo glasati kako ti je rečeno“. Jednako veliki problem, navodi se u žalbi, predstavlja i naknadno izvinjenje uredništva, odnosno, kako kažu „neizvinjenje“, što pokazuje koliko je duboko ukorenjen rasizam prema Romima, a koji se, po pravilu pravda, ironijom i umetničkim slobodama. Uredništvo se izvinjava „ako je kolumna nekog povredila“, a, kako tvrdi podnosilac žalbe, izvinjenja koja počinju sa ako, nisu izvinjenja. U žalbi je navedeno i da su tekstom prekršene i tačke 1 i 2 poglavlja Istinitost izveštavanja.

U odgovoru na žalbu Roma World, glavni i odgovorni urednik lista „Danas“ Dragoljub Petrović osporio je pravo zastupnika Turkijana Redžepija da podnese žalbu, jer nije jasno da li je reč o organizaciji koja se bave zaštitom ljudskih prava. Istakao je da tekst nije napisan sa diskriminatornom namerom, a da određene formulacije mogu biti diskriminatorne samo ako se izvade iz konteksta. Tekst je ironična kritika političke zloupotrebe Roma u prepoznatljivom stilu Marka Vidojkovića, naveo je između ostalog, dodajući da je redakcija objavila dva objašnjenja i izvinjenje, prvo u toku dana, a drugo uveče, nakon posete

predstavnik romske organizacije Opra Roma, posle koje su odlučili i da povuku tekst, na njihov zahtev. Sutradan je objavljena nova Vidojkovićeve kolumna koja objašnjava prvu, a zatim i tekst Teofila Pančića, koji kritikuje odluku redakcije da povuče tekst. Objavili su, naglasio je, sve kritike na račun teksta Marka Vidojkovića. Uz ovaj odgovor, dostavljeno je i objašnjenje samog autora kolumne, pod naslovom „Šta je pisac hteo da kaže“, u kojem on, između ostalog, objašnjava da je lično svedočio tome kako se Romi koji žive u nehipijenskom naselju u Ulici Vuka Vrčevića zloupotrebljavaju prilikom glasanja, te da je rešio da, pred izbore, napiše crnu parodiju na turistički vodič, kao i da je isključiva meta ovog teksta bio režim i njegova uloga u sramnom položaju u kom se nalazi ogromna većina srpskih Roma. Dodao je da njegov stil može nekome delovati agresivno, ali da nekada nema drugog načina da se na nešto ukaže.

Kad je reč o drugoj žalbi, glavni urednik nije želelo da odgovori jer je A-11 prethodno objavila saopštenje u kojem ih, kako je naveo, nazivaju rasistima, što je nedopustivo etiketiranje medija, a kao i to da se nevladina organizacija bavi diskriminacijom medija, pritiscima i pozivom na bojkot. Naglasio je da „Danas“ neće sarađivati sa njima dok ne povuku svoje saopštenje sa sajta i izvine se.

Članovi Komisije za žalbe su se saglasili da spornom kolumnom nije prekršena tačka koja odnosi na poštovanje privatnosti, odnosno dostojanstva i integriteta ljudi o kojima se piše, jer se ona odnosi na pojedince, a ne na grupu ljudi na koju su primenjive odredbe o zabrani kršenja ljudskih prava i diskriminacije. Takođe, nisu prekršene ni tačke iz poglavlja Istinitost izveštavanja, na koje je podnosilac žalbe ukazao, jer nije reč o izveštavanju, već o autorskom tekstu (kolumni) u kojoj autor iznosi svoje viđenje situacije i ocene.

Komisija, međutim, nije uspela da usaglasi mišljenje o tome da li su u tekstu izneti diskriminatorni stavovi i da li se ovakvim tekstovima podstiču i šire stereotipi koji su, inače, veoma jaki kada je reč o pripadnicima romske nacionalne manjine. Većina članova Komisije bila je saglasna u oceni da je autor teksta želeo da ukaže na problem političke zlupotrebe marginalizovane i ugrožene grupe, te da se poslužio ironijom, cinizmom i preterivanjem. Međutim, dok je deo članova Komisije smatrao da je dozvoljeno i opravdano na tako ozbiljan problem ukazivati na ovakav način, koji bi uzdrmao javnost, ostali su ocenili da je za to mogao biti izabran i bolji, pažljivije odabran način, koji ne bi nikoga povredio. Takvim tekstom bi svakako bio postignut i bolji efekat, budući da je sporni tekst svu pažnju javnosti skrenuo na način na koji je napisan, a ne na značajan problem koji je otvorio.

Pojedini članovi Komisije ukazali su i na to da se ne može, zbog zaštite nečijeg prava, ugrožavati pravo na slobodu mišljenja, utoliko pre što je očigledano da nije bilo loše namere, dok su drugi istakli da novinar, odnosno medij, mora uvek biti svestan opasnosti od diskriminacije i da mora da učine sve da je izbegne, što ovoga puta nije bio slučaj. To što nije postojala namera da se Romi uvrede i diskriminišu ne menja činjenicu da su se (bar deo njih koji se obratio i redakciji lista „Danas“) osetili povređenim. Komisija, zaključili su, mora da uvaži to kako su se oni osećali dok su čitali tekst, a ne šta je bila namera autora. I autor i

redakcija su morali biti svesni da način na koji su izabrali da se bave nesumnjivo važnom, temom može dovesti do toga da se Romi osete uvređenim, kao i do negodovanja šire javnosti.

Članovi Komisije su istakli i da je redakcija, suočena sa prvim negativnim reakcijama, odmah odgovorila, najpre izvinjenjem i obrazloženjem, a potom i uklanjanjem teksta, čime je pokazala odgovornost i želju da reši problem. Nakon toga je obavljen drugi tekst, koji je objasnio prvi, a koji je za deo Komisije, bio upravo potvrda da se na problem izborne zloupotrebe glasova Roma moglo i moralo ukazati na bolji i čak efektivniji način.

Zbog svega toga je za odluku da je prekršen Kodeks novinara Srbije glasalo četvoro članova Komisije, dok je četvoro bilo protiv. Kako je za odluku potrebno najmanje sedam glasova, Komisija ovoga puta nije uspela da je donese.

Beograd, 31.3.2021.

Predsedavajuća

Olivera Milošević